

Мабуть нікого не треба переконувати в тому, що найголовніше у житті людини – це здоров'я. Однак ми сьогодні серйозно стурбовані станом здоров'я наших дітей. Тому що безперервно збільшується кількість дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Порушення фізичного розвитку у дітей означає суттєве обмеження життєдіяльності, труднощами в самообслуговуванні, навчанні, вихованні. «Особлива» дитина обмежена у свободі і соціальній значущості. У неї високий ступінь залежності від сім'ї, обмежені навички взаємодії в соціумі. Сім'я в поодинці, не зовсім готова до того, щоб виховувати повноцінну особистість, і адаптувати «особливу» дитину до реальних життєвих умов.

Основне завдання допомоги сім'ї, яка виховує дитину з обмеженими можливостями здоров'я – створити простір, де кожна дитина повинна пройти свій шлях, освоїти основні види діяльності: ігрову, пізнавальну, комунікативну, трудову, тобто те, без чого не може відбутися особистість. У силу особливостей здоров'я, стану, потреб і здібностей дітей з порушенням опорно-рухового апарату, їм необхідна професійна допомога фахівців. Ця допомога повинна носити не тільки медичний характер вона повинна бути комплексною, зачіпати всі сторони життя такої дитини. Саме тому, на разі однією з актуальних проблем освіти є навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Працюючи в інклюзивній групі дошкільного закладу, в якій виховується дитина з порушенням опорно-рухового апарату, ми зрозуміли, що вчасна, скоординована, комплексна допомога фахівців, спілкування з однолітками, підтримка батьків впливає на всебічний розвиток дитини з фізичними порушеннями. Тому, ми вирішили детальніше дослідити дане питання. Бо хто як не ми: батьки, вихователі, психологи, логопед зможемо допомогти дитині і дати зрозуміти, що ми поруч. Ми впевнені, що наша робота допоможе

забезпечити різнобічний розвиток дітей, реалізувати їх здібності в середовищі здорових однолітків, забезпечити диференційований підхід до корекції, навчання та виховання дітей із порушеннями фізичного розвитку.

Ідея впровадження інклюзивного навчання в дитячому навчальному закладі виникла в процесі вивчення контингенту сімей під час якого було виявлено, що дошкільний заклад відвідує дитина з інвалідністю, порушенням опорно-рухового апарату. Сім'я цієї дитини була ознайомлена з метою створення в навчальному закладі інклюзивної групи. З метою індивідуалізації навчально-виховного процесу та фізичної реабілітації були проведені індивідуальні співбесіди, анкетування, тестування батьків, визначений рівень розумового та фізичного розвитку дитини та в подальшому створена індивідуальна програма педагогічної та фізичної реабілітації. Дана програма містить наступні розділи: відомості про дитину та її оточення(анкетування батьків, діагностування дитини); програма розвитку для дитини старшого дошкільного віку; індивідуальна програма реабілітації (вивчення дальніх та ближніх цілей за основними напрямками розвитку дитини); сторінка корекційно-розвивальної роботи психолога; сторінка логопеда; програма домашньої активності дитини; (загальні рекомендації фахівців для батьків).

На даний час інклюзивну групу відвідує одна дитина з обмеженими можливостями, віком п'яти років. З діагнозом ДЦП правосторонній геміпарез. Окрім рухових порушень у дитини порушення мови. Незначні порушення темпу, ритму мовлення зумовлене недостатністю інервації мовного апарату, порушення прикусу. Розвиток пізнавальних процесів в межах норми даної вікової категорії. Також через правобічний геміпарез у дитини спостерігається деформація лівої стопи, проявляється в тому, що дитина завжди ходить на пальчиках. Повністю володіє навичками самообслуговування, але потребує при їх виконанні мінімальної допомоги (це пов'язано з фізичними особливостями дитини).

Дрібна та груба моторика розвинена недостатньо.

На дитину складена індивідуальна програма розвитку, яка ґрунтується на знанні особливостей розвитку конкретної дитини, її сильних та слабких сторін. Для діагностики психофізичного розвитку дитини з порушеннями опорно-рухового апарату ми використовували тестування. Ці тестування дають змогу визначити напрямки відхилень у дитини від нормального розвитку: у її здатності до соціально-адаптованих функцій, тонкої моторної координації, загальної грубої моторики та розвитку мови.

Для більш ефективного діагностування дотримувались певних норм:

- Якщо дитина хоче спати чи їсти, занадто збуджена - доцільно перенести діагностування, так як його результати будуть не вірними.
- Перед діагностуванням проводили бесіду з матір'ю, так як необхідно підготувати її до спільних дій, виявити особливості психофізичного розвитку дитини.
- Обстеження проводили тільки при умові задовільного самопочуття дитини, позитивного емоційного стану.
- Надавали дитині певний час до адаптації, до звикання. Незнайомі люди, незвична обстановка може бути зневільована підвищеною увагою до яскравих іграшок. Мова педагога, інтонація повинна бути лагідною, заспокійливою.
- Під час діагностування доцільно уникати негативних оціночних коментарів, пов'язаних зі станом дитини.
- Результати діагностики, рівнів сформованості життєвої компетентності визначали не зі слів матері чи близьких дитини, а перш за все, на основі дослідження поведінки самої дитини. Судження матері, батька, близьких з різних причин можуть бути необ'єктивними.

Навчання та реабілітація дитини з особливими потребами, здійснювали за індивідуальним планом, враховуючи її психофізичні особливості та пізнавальні можливості. Для цього попередньо проводили діагностування стану рухових функцій дитини (сприйняття, тонка та груба моторика), мовлення, інтелектуального розвитку, стан соціально-емоційної сфери, самообслуговування. У процесі обстежень звернули увагу на працездатність, активність, цілеспрямованість, особливості уваги, пам'яті. Протягом певного часу проводили спостереження за дитиною, за її поведінкою на заняттях, за спілкуванням з однолітками та вихователями. Проводили бесіди з батьками про особливості психофізичної активності дитини вдома.

Під час проведення роботи в центрі уваги були:

- Соціально-емоційний розвиток;
- Розумовий розвиток;
- Мовний розвиток;
- Сприйняття та тонка моторика;
- Груба моторика;
- Самообслуговування.

Діагностування, бесіди з батьками, спостереження, анкетування дали можливість на основі цих та інших даних отримати уявлення про психофізичний

розвиток дитини з порушеннями опорно-рухового апарату та напрямки навчально-реабілітаційної та корекційної роботи.

Проведене обстеження визначило найбільш дефектні і найбільш збережені функціональні можливості в розвитку дитини.

Характеристика сильних та слабких сторін розвитку дитини:

Поведінка дитини під час діагностування спокійна, уважна, розуміє завдання, при виконанні завдань потребував часткової допомоги.

Сильні сторони розвитку: хлопчик досить активний, бігає, ходить стрибає. Досить добре розвинена сила м'язів здорової верхньої кінцівки.

Слабкі сторони розвитку: недостатньо розвинена дрібна моторика рук, незначне порушення темпу, ритму мовлення, знижена рухова та моторна функція ураженої кінцівки.

Робота з такою дитиною базується на співпраці таких спеціалістів: вихователів, логопеда, психолога, музичного працівника, медсестри та методиста навчального закладу.

Основні знання дитина отримує на фронтальних заняттях у формі гри, а також у практичній діяльності. У своїй роботі дотримуємося послідовної подачі навчального матеріалу враховуючи індивідуальні можливості дитини, засвоювати той чи інший матеріал, враховуємо «Зону найближчого розвитку». Щоб заняття були більш цікавими використовуємо багато наочного і роздаткового матеріалу. Дуже ретельно, з урахуванням віку та можливостей дитини добираємо іграшки та посібники. Свою діяльність спрямовуємо на забезпечення всебічного розвитку всіх вихованців групи. Даємо дітям можливість здобувати інформацію за допомогою різних органів чуття. Крім набуття практичних умінь вони отримують навчальний матеріал. Найкращі результати для таких дітей дає ігрове навчання, гра є найефективнішим інструментом навчання та спілкування з дитиною. Під час ігор відбувається розвиток моторики дітей, поліпшуються їхні вербальні і не вербальні комунікативні навички, діти розвиваються інтелектуально, вони навчаються соціально взаємодіяти один з одним. Гра допомагає їм пов'язати попередні знання та досвід з процесами реального світу, і на цій основі надалі розвивати і розширювати їх. Тому пропонуємо дітям рухливі ігри на розвиток основних рухів: ходьби, бігу, стрибків, лазіння, метання, вправи на рівновагу. Вони дещо видозмінені з урахуванням можливостей кожної дитини. Проводимо народні ігри та ігри-хороводи, в яких слово співвідноситься з жестом це допомагає дітям зрозуміти один одного, навчитися користуватися не

вербальними засобами спілкування у спільній грі, розвиваємо мовлення, що дуже важливо для дітей з особливими потребами. Ігри на спілкування проводимо з метою навчити дітей жити дружно, розуміти інших, підтримувати і співчувати, розвивати почуття емпатії, навички дотримання черговості. Ці ігри приносять дітям задоволення та радість («Знайди друга», «Клубочок», «Посміхнись», «Фотографія», «Комплімент», та інші.). Дитині з особливими потребами необхідні ігри на зняття емоційного напруження, які ми проводимо з метою позбавлення від тривожності, плаксивості, зайвої активності, навчання методів саморегуляції, сприяють вільному виявленню емоцій, почуттів («В магазині дзеркал», «Намалюй свій страх»). Під час складання індивідуальних планів включаємо ігри на виховання впевненості у своїх силах, вправи на розвиток моторики рук, вправи на розвиток художньої творчості, психогімнастику, працетерапію, яка допомагає разом покращувати функціональні вміння дітей, необхідні їм у повсякденному житті, виховувати волю, організованість, виконавські здібності. Працетерапія допомагає покращувати вміння в самообслуговуванні: діти вчаться самостійно вмиватися, витиратися, користуватися туалетом, носовичком, намагатися самостійно одягатися та роздягатися. Діти вчаться користуватися різними інструментами і обладнанням (ножиці, пензлик, вправляються в вмінні складати, згинати, намотувати, пересипати, переливати, різати, клеїти). Проводиться і корекційно-оздоровча робота.

Інклюзивну групу відвідує дитина з порушенням опорно-рухового апарату, мовного розвитку. Тому корекційно-оздоровча робота переплетена з усіма видами навчально-виховної діяльності. В даній групі навчально-корекційна робота здійснюється за такими напрямками:

- стимуляція рухової активності;
- розвиток функціональних можливостей кистей рук;
- формування навичок самообслуговування;
- формування конструктивних і зображувальних навичок;
- розвиток мовлення і корекція мовленнєвих розладів;
- розвиток пізнавальної діяльності;
- формування гри.

Слід відмітити, що особливу увагу приділяємо формуванню рухових умінь і навичок, а також навичок самообслуговування, так як здатність до самостійного пересування і самообслуговування визначає можливість подальшого перебування дошкільника в школі. Обов'язково включаємо розвиток маніпулятивної діяльності кисті рук. При цьому використовуємо поетапне формування, яке починається з простих рухів, що призводить до

поступового оволодіння більш складними діями. Подальше їхнє відпрацювання і закріплення здійснюємо в процесі ігрової діяльності, занять з фізичного виховання, при виконанні режимних моментів.

При формуванні і удосконаленні навичок самообслуговування використовуємо рамки, стенди, роздатковий матеріал, працюючи з яким діти навчаються застібати гудзики, кнопки, гачки, зав'язувати банти, шнурівки, закріплюють вміння користуватись краном, замком. Види робіт підбираються індивідуально, з урахуванням фізичних і розумових можливостей кожного. Необхідною умовою виконання будь-якого завдання є включення в процес роботи ураженої частини тіла. Тому активно залучаємо батьків, які відпрацьовують і закріплюють набуті навички в домашніх умовах. Це забезпечує необхідну ефективність і прискорює процес формування та корекції.

Основні завдання, щодо оздоровлення дітей спрямовані на охорону життя і зміцнення здоров'я. Вони сприяють психосоматичному розвитку, удосконаленню захисних функцій організму, шляхом загартування та фітотерапії, підвищення опірності до різних захворювань, несприятливого впливу навколишнього середовища, покращення працездатності дітей. Ці завдання конкретизуємо з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку організму дитини і спрямовуємо на:

- формування правильної постави;
- корекцію склепіння стопи, зміцнення зв'язкового апарату;
- регулювання росту та маси кісток;
- розвиток м'язів обличчя, тулуба, ніг, рук, плечового поясу, пальців, шиї, очей, внутрішніх органів.

Корекція порушень опорно-рухового апарату – процес тривалий, комплексний і вимагає значних зусиль та терпіння. Тільки ранній початок корекційно-відновлювальної роботи, її регулярність можуть дати позитивний результат. Важливим являється всебічний розвиток в залежності від можливостей. Основною метою дошкільного закладу для дітей з фізичними порушеннями є надання медичної, психологічної, логопедичної, педагогічної та соціальної допомоги. Важливою умовою являється узгодженість дій спеціалістів: лікарів, педагогів, логопедів, вихователів, психологів. Кожен з нас не тільки виконує свою роботу, але й підтримує зв'язок з колегами.

Навчання в інклюзивних групах носить корекційно-відновлювальний характер і спрямоване на подолання відхилень у фізичному розвитку, пізнавальній і мовленнєвій діяльності.

Корекційно-педагогічний процес побудований з урахуванням специфіки

дефекту і пов'язаних з ним особливостей розвитку дітей. При усій різноманітності вроджених і рано набутих порушень опорно-рухового апарату спостерігається подібність проблем. Це відхилення в розвитку сенсомоторних функцій і пізнавальної діяльності в цілому, що пов'язано як з органічними ураженнями нервової системи, так і з обмеженими можливостями пізнання оточуючого світу, внаслідок моторної недостатності. При визначенні специфіки корекційно-педагогічного процесу враховується не тільки характер дефекту, але і вік дитини. Відомо, що ранній початок корекційної роботи дозволяє досягнути відчутних позитивних результатів, так як функціональні системи мозку знаходяться в стадії формування. В зв'язку з цим існує можливість оптимальної компенсації порушення за рахунок активізації збережених ланок і формування обхідних шляхів.

Оздоровчі завдання реалізуємо через організацію наступних форм:

Фізкультурні заняття. До кожного заняття з дошкільниками входять загально-розвиваючі та коригуючі вправи, ігри, вправи на розслаблення та нормалізацію, положення голови та кінцівок, на поліпшення координації рухів, вестибулярного апарату, ритміки, просторової організації рухів, а також на розвиток дихання.

Оздоровчо-загартовуючі заходи:

- пальчикова гімнастика;
- гімнастика для очей;
- горіховий масаж;
- пляшковий масаж;
- пірамідотерапія;
- вологе обтирання тіла;
- санація ротової порожнини;
- крапковий масаж;
- сон з ароматичними подушечками;
- різні форми організації рухової активності у повсякденні.

Лікувальна фізична культура

Безпосереднє виконання корекційної індивідуальної програми передбачає застосування специфічних технік. Одним з ефективних методів корекції фізичних порушень у дітей з вадами опорно-рухового апарату є лікувальна фізична культура (ЛФК), яка направлена на зниження тонічної рефлексорної активності, розвиток правильної постави, розвиток адаптивних, компенсаторних механізмів дитячого організму, корекцію фізичних порушень, загальний розвиток, укріплення організму та на тренування вікових рухових

навичок. З метою корекції вад фізичного розвитку проведемо заняття в які включенні комплекси вправ з предметами, а також використовуємо різні нетрадиційні фізкультурні знаряддя .

Вправи на сенсорних м'ячах.

Різні кольори по-різному впливають на психічний стан і фізіологічні функції дитини з особливими потребами. Сенсорні м'ячі мають певні властивості, що застосовуються для розв'язання корекційних завдань: його форма, колір, пружність. В своїй роботі використовуємо комплекси вправ на сенсорних м'ячах, що здійснюють енерготропний вплив, підвищують активність симпатичного відділу вегетативної нервової системи, підсилюють збудження центральної нервової системи. Це в свою чергу підвищує працездатність всього організму. Корекційний ефект м'яча – це перш за все, вплив коливань м'яча на хребет, суглоби, м'язи та навколишні тканини. Досить ефективним є також похитування на м'ячі.

Лікувальні рухливі ігри.

Психіка дитини, особливо з певними психофізичними порушеннями, налаштована таким чином, що малюка практично не можливо змусити цілеспрямовано виконувати будь-які, навіть найкорисніші вправи. Дитині повинно бути цікаво! Це стосується і лікувальних ігор.

Використовуючи ці ігри, не тільки лікуємо дітей, але й сприяємо всебічному фізичному, розумовому розвитку, формуванню необхідних навичок у руховій сфері. А якщо ці ігри проводяться на свіжому повітрі, вони ще й загартовують організм і зміцнюють імунітет.

У своїй роботі ми використовуємо адаптовані ігри-вправи корекційної спрямованості. Прості ігри чергуємо з більш складними, це дозволяє урізноманітнювати заняття, і призводить до більшої зацікавленості дитини. Але слід враховувати, що корекційний ефект можливий лише за умови частих і тривалих занять.

Оздоровчо - профілактична робота з дітьми з порушенням опорно-рухового апарату.

Основний напрямок роботи з дітьми з особливими потребами корекційно-профілактичний. З дітьми проведемо цілу систему гартувальних заходів:

- ранкова гімнастика з коригувальними вправами;
- вітамінотерапія (вживання свіже вижатих соків, свіжих овочів, фруктів);

- гімнастика пробудження;
- обтирання вологою рукавичкою;
- ходьба по доріжці здоров'я;
- прогулянки на свіжому повітрі;
- фізичні заняття на свіжому повітрі.

Окрім корекційних та реабілітаційних заходів з дітьми, організуємо профілактичну роботу із застосуванням нетрадиційних видів оздоровлення, для запобігання застудним захворюванням. Особливу увагу приділяємо аромотерапії під час епідемій грипу для санації повітря в групових кімнатах та залах. Під час сну за графіком у спальнях розкладені аромоподушечки. В групових кімнатах ставляться букети з хвоєю.

Одним з методів зняття нервового напруження, або збудження нервової системи, розслаблення м'язового тону, розвитку сприйняття у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату являється **кольоротерапія**, яка проводиться з урахуванням характеру впливу кольору на організм дитини. Відомо, що зелені, жовто-зелені та блакитно-зелені кольори сприятливо впливають. Червоні та жовті кольори впливають збудливо.

Висновок.

Таким чином, підсумовуючи особливості допомоги дитині з розладами опорно-рухового апарату, можна зробити висновок, що система роботи здійснюється за такими загальними принципами:

- компенсації, що передбачає проведення роботи відповідними спеціалістами;
- взаємозв'язку: кожен спеціаліст будує свою роботу з урахуванням напрямку діяльності інших працівників;
- поєднання індивідуального підходу з груповими формами роботи;
- щоденного обліку психофізичного стану дитини при визначенні об'єму і характеру знань, що з нею проводяться;
- пріоритетного формування якостей особистості, необхідних для успішної соціалізації;
- поєднання в корекційному процесі роботи з розвитку порушених функцій і формування прийомів їх компенсації.

Корекційно-розвивальна робота з дитиною з порушенням опорно-рухового апарату – процес тривалий і багатогранний, але за умови правильного навчання і виховання в дитинстві, багато осіб, незважаючи на тяжкі вади, живуть активним життям.

Нехай вас не лякає такий великий перелік роботи з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату. Розраховуйте на себе і здатність до співчуття. Будьте спокійними та доброзичливими. Якщо ви прагнете допомогти дитині, то так і буде!